

Repantigar-se o *arrepantigar-se*, formació poc arrelada i molt suspecta de calc del cast. *repantigarse* [1517; DECH IV, 379b27ss.], on la manca de síncope, i la vella documentació cap a Extremadura i el Migjorn fa pensar en mossarabisme (cf. *repapar-se*, *aclofar-se*, *afonar-se*, *afofolar-se*): de tota manera *repantigar-se*, *arrepantigar-se*, n'és modificació encara més secundària, si bé usada per NOLLER: «familiarment *repantigat* dintre un gran silló --- parlava al costat del governador», *Vilaniu*, 333; a l'Alta Ribag. s'assenyala una variant *espaltigar-se* (registrada a Bonansa per *AlcM*) on el mot sembla haver-se contaminat amb *espaltirar-se* (*AlcM*) que és mala grafia d'*es-peltirar-se* (PÈL) i amb *espaltir-se* (< *espolir-se* de PULTEM, *PO-TINA*); *repanxolar-se*; *repanxassar*.

CPT.: *Panxa-ampla*, formació ja antiga i tradicional: per exemple, nom d'un famós bandoler de c. al segle XVIII, del qual encara es contava molt per les muntanyes del Vallès occidental pels anys 1920 (me n'havien ensenyat la cova en una feréstega barrancada entre Mura i Vacarisses). També *panxa-prim* era malnom tradicional de gent rufianesca (Coromines, *De Plaer ---*, O. C., 638a). L'altre, però, s'aplicava, encara més sovint, a gent molt i àdhuc massa plàcida: «En unes estrofes se'l ridiculitzava sense pietat, motejant-lo de *panxampla* y fart de sopes, aludint a sa figura», MrnVayreda (*Sang Nova* IV, ii, 257). *Panxabuit*. *Panxacaigut*.

Panxacontent: encara que el Labèrnia no registri més que *panxa contenta*, i se citin casos de la combinació ja soldada una *panxa-contenta* en NOLLER i Josep Carner, *panxacontent* [DAG.] és tant o més arrelat i certament no pas recent: ben cert en trobaríem molta documentació literària en els escr. Renaix.; en recordo exemples en SRussinyol, Pous i Pagès, FElías, CAUG, Jordana etc.; i pels anys 1920-30 se'n formà fins i tot un derivat +*panxacontentisme*. *Panxagròs*. *Panxa-ròd*. *Panxavergonyant*.

En fi, un parell de mots pirinencs que, com *repantigar-se* (supra) han conservat el nexa intern -TIC- sense refondre: Benasc *pantegada* «patada dada en el ventre»: «de la primer *pantegada* el va foté pates t(a) alto» (Ballarín, *Dicc. Ben.*).

Pantigana 'insecte gros que té alguna semblança amb un llagost', però semblança més aviat remota, car les pantiganes són molt panxudes, indubtablement llur tret dominant, que tothom em posa de relleu; n'he vistes moltes (1958, 1963 etc.) com un insecte de cos arrodonit i una mena de closca pigallada que els co-breix: es troba pertot a les valls de les dues Nogueres i a l'Urgellet: Noves de Segre, Castellàs, Pla de Sant Tirs, Gerri de la Sal (insisteix que de cap manera no són llagostos, sinó més aviat afins a les cigales: si bé això pot ser pensant sobretot en la mena de «cants»; *pantiganotes* «mena de llagostos» a Torà de Tost); «insecte com la llangosta» ribag. (Sopeira, *CongrLiCat.*, 427).¹ La varietat que abunda a Taüll (1982) és més petita que la de l'Urgellet, on és força més corpulent que un llagost. Descripció de la *pantigana* de Benasc en Ballarín, *Dicc.*

També se n'allunya molt pel color, que generalment és torrat o groc terrós, si bé és veritat que les *pantiganes* de les altes valls són verdes, per adaptació vital —darwiniana— al color predominant de l'ambient. Contra el que diu *AlcM* l'animaló i el nom són absolutament desconeguts a Bna., i crec també a Lleida: jo almenys no n'he vistes més que des de la línia Artesa-Balaguer cap al Nord; també és fals el gravat que dona *AlcM* (veritable llagost), que deu correspondre a Menorca, i ho deu ser la seva identificació amb la *Locusta viridissima* (color fals, com he dit); tot això deu correspondre a la *pagantana* menorquina amb la qual l'identifica *AlcM*, identificació precipitada, si bé pot no ser infundada en l'aspecte etimològic. És correcta, en canvi, i ben feta, la descripció del DAG., que el localitza a Pall., Àger i Vall de Bof: veg. els detalls en aquest diccionari. Recordo que 20-30 anys enrere no se'n veien a l'E. i S. de Cerdanya; però es deuen haver estat propagant perquè en els dos o tres anys últims n'he vistes per la Garrotxa i la Selva (no sé si ja hi tenen nom).

També al Conflent deu ser conegut, amb el nom una mica alterat per una etimologia popular: «el cigaló --- l'assimila al trist *portanganes* o al vulgaríssim tabal» (o sigui 'tàvec'), JSebPons (*Set Sivelles*, 121); etimologia popular facilitada segurament per una prèvia propagació de nasal, com en la forma *pantigana*, que troba *AlcM* a Tamarit de Llitera; però sobretot ha d'haver-hi aquí un encontre amb *sargantana/san-gartana*.

També en els Pirineus occidentals sembla haver existit un nom semblant i d'un insecte igual o molt afí i amb encreuament amb el tipus *SARGANTANA*; avui potser mig oblidat en basc: cal sospitar-ho si recordem que *PANTICA* ha restat com a *pantika* al Roncal, *mandika* al Zaratze; Mitxelena, fundant-se en certs escrits d'Azkue i Bonaparte, en *BSVAP* XIV (pp. 18 i 30 de la tir. a p.), cita roncalès *sirrina-pantika* i Zaratze *zirrika-mandika*, nom d'un animal donat sense equivalència, però després de «sauterelle» i «grande sauterelle» i abans de «punaise» (en tot cas, doncs, ha de ser semblant al llagost i probablement la mateixa pantigana): les dues formes (tenint en compte l'accentuació fluctuant pròpia dels dialectes bascos i llur propensió a tota mena de metàtesis), es podrien fer convergir en un pare comú *sirika-pantikāa* (amb -ANA > -āa > -a normal en basc), on *sirika-* correspondria a *sarg-antana*; hi relacionarem potser encara l'ús de roncalès *pantika* i *blanka* per a 'lìmac' («babosa»), que a continuació se cita d'un escrit d'Azkue, al costat de *baranka/baranga*, altre nom de la «babosa» en aques-les valls, segons Bonaparte.

Encara que hi ha un petit animal de nom semblant a l'Alta Itàlia, al qual hom suposa un ètmon **PONTICANA* (en relació amb el *mus ponticus* de Plini), aquesta etimologia en què pensa *AlcM*, s'ha de rebutjar sense vacil·lació pel que fa al català, com a descartada per la inicial *pa-* i impossible zoològicament, puix que a Itàlia es tracta sempre d'una rata, especialment una rata grossa: veg. *REW*, 6651.2; Tagliavini, Co-